

УДК 342.537

DOI: 10.26565/2075-1834-2019-27-06

ФОРМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЧЛЕНА УРЯДУ: ПОРІВНЯЛЬНО ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Зубенко Г. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
і муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи 4,
e-mail: zubenkoa@ukr.net,
orcid: <http://orcid.org/0000-0002-2709-4348>

АНОТАЦІЯ: статтю присвячено дослідженню інституту парламентської відповідальності уряду. Акцентовано увагу на індивідуальній парламентській відповідальності – відповідальності члена уряду. Розглянуто окремі форми індивідуальної парламентської відповідальності: вотум (резолуція) недовіри та імпічмент міністра. Розкрито правову природу вотуму (резолуції) недовіри. Досліджено законодавство зарубіжних країн щодо закріплення вищезазначеної форми парламентської відповідальності члена уряду. На прикладі конституцій зарубіжних країн проаналізовано юридичну природу імпічменту як форми парламентської відповідальності члена уряду.

Методи. З використанням логіко-семантичного методу вдосконалено розуміння таких термінів, як «парламентська відповідальність уряду», «вотум (резолуція) недовіри», «імпічмент». Формально-юридичний метод застосовано для аналізу взаємозв'язку таких правових категорій, як «парламентська відповідальність уряду», «види парламентської відповідальності уряду» та «форми індивідуальної парламентської відповідальності уряду». Порівняльно-правовий метод використано для порівняння нормативно-правового закріплення форм парламентської відповідальності члена уряду.

Результати та висновки. Парламентська відповідальність міністра у формі вотуму (резолуції) недовіри має політичний характер. Імпічмент має юридичну природу та застосовується у разі вчинення членом уряду правопорушення. Запровадження вотуму (резолуції) недовіри члена уряду в Україні потребує закріплення на конституційному рівні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: уряд, парламент, парламентська відповідальність уряду, вотум (резолуція) недовіри, імпічмент міністра.

ФОРМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЧЛЕНА ПРАВИТЕЛЬСТВА: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Зубенко А. В.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры конституционного
и муниципального права
юридического факультета
Харьковского национального университета
имени В.Н. Каразина,
г. Харьков, 61022, площадь Свободы, 4,
e-mail: zubenkoa@ukr.net,
orcid: <http://orcid.org/0000-0002-2709-4348>

АННОТАЦИЯ: статья посвящена исследованию института парламентской ответственности правительства. Акцентируется внимание на индивидуальной парламентской ответственности – ответственности члена правительства. Рассмотрены отдельные формы индивидуальной парламентской ответственности: вотум (резолуция) недоверия и импичмент министра. Раскрыта правовая природа вотума (резолуции) недоверия. Исследовано законодательство зарубежных стран в сфере закрепления вышеупомянутой формы парламентской ответственности члена правительства. На примере конституций зарубежных стран проанализирована юридическая природа импичмента как формы парламентской ответственности члена правительства.

Методы. С использованием логико-семантического метода усовершенствовано понимание таких терминов, как «парламентская ответственность правительства», «вотум (резолуция) недоверия», «импичмент». Формально-юридический метод применен для анализа взаимосвязи таких правовых категорий, как «парламентская ответственность правительства», «виды парламентской ответственности правительства» и «формы индивидуальной парламентской ответственности правительства». Сравнительно-правовой метод использован для сравнения нормативно-правового закрепления форм парламентской ответственности члена правительства.

Результаты и выводы. Парламентская ответственность министра в форме вотума (резолуции) недоверия носит политический характер. Импичмент имеет юридическую природу и применяется в случае совершения членом

правительства правонарушения. Введение вотума (резолюции) недоверия члена правительства в Украине требует закрепления на конституционном уровне.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: правительство, парламент, парламентская ответственность правительства, вотум (резолюция) недоверия, импичмент министра.

FORMS OF THE PARLIAMENTARY RESPONSIBILITY OF A MEMBER OF THE GOVERNMENT: A COMPARATIVE LEGAL ASPECT

Zubenko Hanna,

V. N. Karazin Kharkiv National University
Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor, Associate Professor
Of Constitutional and Municipal Law
Department Faculty of Law,
Kharkiv, 61022, 4 Svoboda Square,
e-mail: zubenkoa@ukr.net,
orcid: <http://orcid.org/0000-0002-2709-4348>

ANNOTATION: the article is devoted to the study of the institution of parliamentary responsibility of the government. The attention is focused on individual parliamentary responsibility - the responsibility of a member of the government. Some forms of individual parliamentary responsibility are considered: a vote (resolution) of no confidence and impeachment of the minister. The legal nature of the vote (resolutions) of no confidence is revealed. The legislation of foreign countries concerning the consolidation of the aforementioned form of parliamentary responsibility of the minister is investigated. The legal nature of impeachment as a form of parliamentary responsibility of a member of the government is analyzed in the example of the constitutions of foreign countries.

Methods. Using the logical-semantic method, the understanding of terms such as "parliamentary responsibility of the government", "vote (resolution) of no confidence", "impeachment" has been improved. The formal legal method is used to analyze the relationship between such legal categories as "parliamentary responsibility of the government", "types of parliamentary accountability of the government" and "form of individual parliamentary responsibility of the government". The comparative legal method is used to compare the legal and regulatory form of parliamentary responsibility of a member of the government.

Results and conclusions. Parliamentary responsibility of the minister in the form of a vote (resolution) of no confidence is political in nature. The impeachment is legal in nature and applies in case of committing an offense by a member of the government. The introduction of a vote (resolution) of no confidence of a member of the government in Ukraine needs to be consolidated at the constitutional level.

KEY WORDS: government, parliament, parliamentary responsibility of the government, vote (resolution) of no confidence, impeachment of the minister.

Однією з ознак змішаних та парламентських республік, парламентарних монархій є відповідальність уряду перед парламентом, його підзвітність та підконтрольність органу законодавчої влади. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 113 Конституції України, Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією [1]. Підзвітність та підконтрольність уряду перед парламентом передбачає можливість застосувати органом законодавчої влади щодо нього, а в деяких випадках щодо окремих членів уряду, різноманітні форми парламентської відповідальності.

В вітчизняній юридичній літературі тематиці парламентської відповідальності уряду завжди приділялась значна увага. Зокрема, цьому питанню присвячені наукові праці таких вітчизняних науковців, як Ю. Барабаш, Н. Лихачов, О. Майданнік, Р. Павленко, О. Совгира, С. Сорокіна та інші. Проте деякі аспекти відповідальності вищого органу виконавчої влади перед парламентом недостатньо розкриті й потребують більш детального дослідження. Враховуючи вищезазначене, метою даної статті є аналіз форм парламентської відповідальності окремих членів уряду.

Якщо звернути увагу на правову природу парламентської відповідальності, слід зазначити, що під цим терміном найчастіше розуміють сукупність взаємовідносин між парламентом та урядом, які можуть призвести до відставки останнього [2, с. 676]; або політико-правову відповідальність перед парламентом кабінету (чи його членів), що передбачає його (їх) відставку [3, с. 25] чи механізм, який відповідає принципу поділу влади, що вимагає узгодженої співпраці законодавчої та виконавчої влади [4]. На думку Н. Лихачова під парламентською відповідальністю уряду слід розуміти відповідальність, яка може мати як юридичний, так і політичний характер, та полягає в прийнятті парламентом рішення щодо відставки уряду або його окремих членів в порядку і формах, передбачених конституцією та законами держави з метою забезпечення стабільності та ефективності функціонування виконавчої влади [5, с. 135].

За суб'єктом застосування парламентська відповідальність уряду може мати як колективний, так і індивідуальний характер. Правова природа колективної відповідальності уряду полягає в тому, що у разі недовіри голові вищого органу виконавчої влади у відставку йде весь його склад. На відміну від колективної відповідальності, індивідуальна передбачає, що у відставку йде окремий член уряду –

міністр (той, що втратив довіру, вчинив правопорушення тощо), тоді як увесь інший персональний склад вищого органу виконавчої влади продовжує функціонувати. Предметом нашого дослідження є саме інститут індивідуальної парламентської відповідальності – відповідальності члена уряду.

Парламентська відповідальність реалізується у певних формах: вотум довіри, вотум (резольюція) недовіри, імпічмент тощо. Найбільш поширеними формами парламентської відповідальності окремого члена уряду є такі, як:

- а) резолюція (вотум) недовіри члену уряду у разі втрати ним довіри парламенту;
- б) процедура імпічменту щодо члену уряду за здійснене правопорушення.

Однією з форм індивідуальної парламентської відповідальності є вотум (резольюція) недовіри члену уряду. Ця форма є властивою для держав з такими формами правління, як парламентська та змішана республіка, парламентська монархія. У разі застосування цієї форми у відставку йде лише той міністр, що втратив довіру парламенту, а увесь інший персональний склад вищого органу виконавчої влади продовжує виконувати свої функції. Право винесення вотуму (резольюції) недовіри окремому члену уряду закріплено конституціями Австрії, Греції, Данії, Латвії, Польщі, Португалії, Словенії, Фінляндії, Хорватії, Швеції та ін.

Зокрема, ч. 2 ст. 84 Конституції Греції закріплюється, що Парламент може своїм рішенням позбавити Уряд або будь-кого з його членів довіри. Пропозиція щодо вотуму недовіри не може вноситися раніше ніж шість місяців після того, як подібна пропозиція була відхилена Парламентом [6].

Згідно з ч. 1, 2 ст. 113 Конституції Республіки Хорватія за пропозицією не менш як однієї п'ятої депутатів Палати представників Хорватського Сабору може бути поставлено питання про довіру голові Уряду, окремому члену Уряду або Уряду в цілому. Якщо висловлено недовіру окремому члену Уряду, голова Уряду може замість нього запропонувати іншого кандидата Палаті представників з пропозицією про висловлення довіри чи подати у відставку [7].

Відповідно до ст. 65 Конституції Латвійської Республіки для виконання повноважень Президенту міністрів і міністрам необхідна довіра Сейму і за свою діяльність вони відповідальні перед Сеймом. Якщо Сейм виражає недовіру Президенту міністрів, то у відставку йде весь кабінет. Якщо недовіру виражено окремому міністру, останній подає у відставку, а на його посаду Президент міністрів має запросити іншу особу [8].

В Польщі Сейм може висловити недовіру міністру. Пропозиція щодо висловлення недовіри може бути внесена не менше ніж 69 депутатами. Пропозицію про прийняття постанови може бути поставлено на голосування не раніше ніж через 7 днів після її внесення. Президент Республіки відкликає міністра, якому Сейм висловив недовіру більшістю голосів повноважного числа депутатів (ст. 159 Конституції Польської Республіки) [9].

В деяких зарубіжних державах винесення вотуму (резольюції) недовіри окремому члену уряду є наслідком застосування такої форми парламентського контролю, як інтерпеляція. Зокрема, в Словенії група чисельністю не менше десяти депутатів може виступити в Державному зборі з інтерпеляцією з приводу діяльності уряду або окремого міністра. Якщо після обговорення інтерпеляції більшість депутатів висловить недовіру уряду або окремому міністру, Державні збори зміщує уряд або міністра (ст. 118 Конституції Словенії) [10].

Згідно з параграфом 43 Конституції Фінляндії, група депутатів чисельністю не менше двадцяти осіб може внести в Парламент інтерпеляцію, адресовану або Державній Раді, або міністру з питань, що віднесені до їх відання. Відповідь на інтерпеляцію має бути подана на пленарному засіданні Парламенту протягом п'ятнадцяти днів з дня повідомлення про інтерпеляцію. По закінченню обговорення інтерпеляції проводиться голосування про довіру Державній Раді або міністру, якщо під час обговорення було висунуто пропозицію про висловлення недовіри Державній Раді або міністру [11].

Хоча індивідуальний вотум (резольюція) недовіри є менш поширеною формою парламентської відповідальності уряду ніж колективний, достатньо велика кількість держав запровадила в своїй конституційно-правовій практиці цей інститут поряд із колективним вотумом недовіри. Цей факт можна обґрунтувати наступними обставинами. По-перше, за умови застосування індивідуального вотуму недовіри у відставку йде лише той міністр, який втратив довіру, тоді як весь інший персональний склад уряду продовжує функціонувати і необхідності формування нового складу вищого органу виконавчої влади не виникає. По-друге, одним з наслідків відставки всього складу уряду є можлива урядова криза, у разі відставки одного міністра такої кризи не виникає.

Іншою формою індивідуальної парламентської відповідальності є імпічмент члена уряду (міністра). Існують різноманітні точки зору щодо визначення поняття цього конституційно-правового інституту. Але найчастіше під імпічментом розуміють процедуру притягнення парламентом до відповідальності вищих посадових осіб у випадках вчинення ними певних злочинів [12, с. 17]; або спеціальну процедуру обвинувачення за рішенням парламенту вищих посадових осіб держави (президентів, міністрів) у випадку порушення ними законів даної країни [13, с. 47]; чи особливий порядок притягнення до

відповідальності посадових осіб у державі та судового розгляду їх справ зі звинувачення в порушенні конституції та скоєнні інших злочинів [4].

Парламентський порядок притягнення членів уряду до відповідальності шляхом процедури імпічменту передбачений конституціями багатьох зарубіжних держав (зокрема, Австрії, Бельгії, Великобританії, Данії, Іспанії, Польщі, Румунії, Словенії, Фінляндії, Франції та ін.). Якщо вотум (резолуція) недовіри як форма парламентської відповідальності уряду застосовується в парламентських та змішаних республіках, парламентських монархіях, відправити у відставку міністра шляхом процедури імпічменту можливо й в президентських республіках (США). Також, на відміну від вотуму (резолуції) недовіри який має політичний характер, не передбачає конкретних підстав застосування і полягає в оцінці парламентарями діяльності члену уряду, імпічмент міністра має юридичну природу та застосовується у разі, якщо він під час виконання своїх повноважень порушує конституцію, закони держави, вчиняє злочин тощо.

Підстави застосування процедури імпічменту щодо члену уряду можуть мати різноманітний характер. В деяких державах це вчинення певного злочину, окремої категорії злочинів або будь-якого злочину (Іспанія, Чехія, Угорщина, Фінляндія). Наприклад, в Іспанії члени уряду можуть бути притягнені до відповідальності за державну зраду або за вчинення будь-якого злочину проти безпеки держави.

В інших – підставами застосування процедури імпічменту може бути не тільки злочин, але й порушення конституції, інших законів, недостойна поведінка тощо (Греція, Мальта, Польща, Словенія, Франція). Так, згідно зі ст. 68-1 Конституції Франції члени Уряду несуть відповідальність за діяння, вчинені ними при здійсненні повноважень, які кваліфікуються на момент вчинення як злочини або проступки [14, с. 44]. Відповідно до ч. 1 ст. 156 Конституції Польщі члени Ради Міністрів несуть відповідальність перед Державним Трибуналом за порушення Конституції або законів, а також за злочини, вчинені у зв'язку з займаною посадою [9]. В Словенії підставою для процедури імпічменту є порушення міністром про здійсненні свої функцій Конституції або законів (ст. 119 Конституції Словенії) [10]. В США такою підставою є державна зрада, хабарництво або інші тяжкі злочини і правопорушення (розділ 4 ст. 2 Конституції США).

Нарешті, в тих державах, які є парламентськими монархіями, підставою застосування імпічменту є контрасигнація відповідним міністром акту монарха (Данія, Бельгія, Великобританія). Так, згідно зі ст. 106 Конституції Бельгії будь-який акт Короля не може мати сили, якщо він не контрасигнований міністром, який тим самим несе за нього відповідальність [15]. Відповідно до ст. 42 Конституції Королівства Нідерландів уряд складається з Короля і міністрів. Міністри, а не Король, несуть відповідальність за діяльність уряду [16]. В статті 64 Конституції Іспанії зазначається: «Рішення Короля скріплюються підписом голови Уряду і, за необхідності, відповідних міністрів...За рішення Короля відповідальні особи, що скріпили їх своїм підписом» [17].

Процедура імпічменту зазвичай має досить складний характер і на відміну від вотуму (резолуції) недовіри, в її реалізації беруть участь не тільки парламент, але й інші державні органи: органи судової влади, органи конституційної юрисдикції, спеціально створені для здійснення цієї процедури органи тощо.

В деяких державах процес притягнення члена уряду до парламентської відповідальності у формі імпічменту та прийняття остаточного рішення здійснюється парламентом (США, Фінляндія). Зокрема, в Фінляндії рішення про притягнення до відповідальності члена Державної Ради приймає Парламент, заслухавши думку Конституційної комісії щодо невідповідності закону дій члена Державної Ради. До прийняття рішення Парламент пропонує члену Державної Ради дати свої пояснення. При розгляді даної справи комісія повинна бути в повному складі (ч. 2 параграфу 114 Конституції Фінляндії) [11].

В інших – парламент (палата парламенту) виступає суб'єктом звинувачення, а остаточне рішення приймається спеціальним органом, створення якого передбачається конституцією (Франція, Польща). Так, згідно зі ст.ст. 68-1, 68-2 Конституції Франції члени Уряду підсудні Суду Республіки. Суд Республіки складається з п'ятнадцяти суддів: дванадцять членів Парламенту, яких обирають з власного складу нарівно Національні збори і Сенат після кожного повного або часткового оновлення відповідної палати, і трьох суддів Касаційного суду, один з яких головує в Суді Республіки [14].

Є держави, в яких остаточне рішення щодо усунення члена уряду з посади приймається органом конституційної юрисдикції (Словенія, Туреччина) або судовою владою (Іспанія, Румунія). Зокрема, згідно зі ст. 119 Конституції Словенії Державні збори можуть порушити в Конституційному суді провадження у зв'язку з порушенням Головою уряду або міністрами при здійсненні ними своїх функцій Конституції або законів. Конституційний суд приймає справу до розгляду в порядку, передбаченому статтею 109 Конституції [10].

В Іспанії голова та інші члени Уряду підлягають кримінальній відповідальності перед Кримінальною Палатою Верховного Суду. Звинувачення в зраді або в будь-якому злочині проти безпеки Держави під час здійснення членами Уряду своїх повноважень може бути пред'явлено лише з ініціативи однієї чверті

частини членів Конгресу і за згодою абсолютної більшості голосів його членів (ст. 102 Конституції Іспанії) [17].

Практика притягнення окремих членів уряду до конституційно-правової відповідальності у формі вотуму (резолуції) недовіри або імпичменту свідчить, що ці форми індивідуальної парламентської відповідальності застосовуються досить рідко. Наприклад, в Естонії з 2005 року було розглянуто п'ять офіційних пропозицій щодо вотуму недовіри членам уряду. Однак був винесений лише один з них у 2005 році щодо міністра юстиції К. Вахера. В Польщі з ініційованих 31 індивідуальних вотумів недовіри, 21 не був розглянутий, а 10 не були підтримані депутатами. У Швеції ця форма парламентської відповідальності була застосована у 1985 році щодо міністра закордонних справ Л. Будстрема. Прикладом застосування імпичменту щодо членів уряду можна навести намагання усунення з посади в порядку вищезазначеної процедури військового міністра США Вільяма В. Белкнапа у 1976 році (добровільно склав з себе повноваження) або прем'єр-міністра Таїланду Їнглак Чинават у 2013 році (в парламенті не вдалося набрати достатньої кількості голосів).

Слід зазначити, що в практиці зарубіжних держав досить часто мають місце ситуації, коли ініційовані вотум (резолуція) недовіри або імпичмент щодо члена уряду врешті решт не підтримується самими парламентарями або намагання застосування вищезазначених форм парламентського контролю призводить до того, що він сам подає у відставку ще до прийняття рішення з цього питання.

Щодо України, слід зазначити, що Основний Закон нашої держави не передбачає можливості застосування вищезазначених форм парламентської відповідальності щодо окремого члена уряду. Однак, згідно з п. 12 ст. 85 Конституції України Верховна Рада України має право приймати рішення щодо відставки членів Кабінету Міністрів України [1]. Також це право закріплено в п. 4 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», згідно з яким член Кабінету Міністрів України може бути звільнений з посади Верховною Радою України за власною ініціативою [18]. Таке звільнення за своєю суттю є індивідуальною резолюцією (вотумом) недовіри. Тому вважаємо, що така форма парламентської відповідальності міністра, як вотум (резолуція) недовіри, потребує закріплення на конституційному рівні.

Вважаємо, що пропозиція щодо висловлення резолюції недовіри члену Кабінету Міністрів України може бути внесена не менш як однією третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, а міністру оборони та міністру закордонних справ також Президентом України та прийнята більшістю від конституційного складу Верховної Ради України.

Дослідивши досвід зарубіжних держав щодо застосування конституційно-правового інституту парламентської відповідальності члена уряду (міністра), можна зробити висновок, що найбільш поширеними його формами є вотум (резолуція) недовіри та імпичмент. Парламентська відповідальність міністра у формі вотуму (резолуції) недовіри має політичний характер та полягає в оцінці депутатами його діяльності, імпичмент має юридичну природу та застосовується у разі вчиненого членом уряду правопорушення.

Щодо застосування форм парламентської відповідальності члена уряду в Україні, вважаємо, що інститут вотуму (резолуції) недовіри члену Кабінету Міністрів України має бути закріплений на конституційному рівні, як і інститут вотуму (резолуції) недовіри Кабінету Міністрів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр> (дата звернення : 14.06.2019).
2. Маклаков В.В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть. М. : Волтерс Клувер, 2006. 896 с.
3. Павленко Р.М. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. К. : КМ Академія, 2002. 253 с.
4. Сорока С. Парламентська відповідальність уряду як форма взаємодії гілок влади. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_02\(9\)/11ssvvgv.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_02(9)/11ssvvgv.pdf) (дата звернення : 14.06.2019).
5. Лихачов Н.С. Парламентські процедури у сфері формування і діяльності уряду в Україні та державах-членах Європейського Союзу : дис. канд. юрид. наук. К., Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 2018. 215 с.
6. Конституція Греції : від 11 червня 1975 р. URL : <http://worldconstitutions.ru/?p=153&page=2> (дата звернення : 15.06.2019).
7. Конституція Республіки Хорватія : від 22 грудня 1990 р. URL : <https://worldconstitutions.ru/?p=107> (дата звернення : 15.06.2019).
8. Конституція Латвійської Республіки : від 02 листопада 2010 р. URL : <https://www.cvk.lv/pub/public/29171.html> (дата звернення : 15.06.2019).
9. Конституція Польської Республіки : від 2 квітня 1997 р. URL : <http://blog.vladey.com.ua/konstituciya-polsko%D1%97-respubliki-ukra%D1%97nskoju-movoyu> (дата звернення : 15.06.2019).
10. Конституція Республіки Словенія від 23.12.1991 р. URL : <http://worldconstitutions.ru/?p=109> (дата звернення: 15.06.2019).
11. Конституція Фінляндії : від 11 червня 1999 р. URL : <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaanokset/1999/ru19990731.pdf> (дата звернення : 15.06.2019).

12. Наливайко Л.Р., Пізню І.В. Процедура імпичменту: проблемні питання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 17–21.
13. Шевчук А.З. Підстави імпичменту: конституційно-правові норми та практика їх реалізації. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 618. С. 47–51.
14. Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шаповал. К. : Москаленко О.М., 2018. 56 с.
15. Конституція Бельгії : від 17.02.1994 р. URL : <https://worldconstitutions.ru/?p=157> (дата звернення : 15.06.2019).
16. Конституція Королівства Нідерландів : від 17 лютого 1983 р. URL : http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/nethrld/holand-r.htm (дата звернення : 15.06.2019).
17. Конституція Іспанії від 07.12.1978. URL : <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Spain&language=r> (дата звернення : 16.06.2019).
18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення: 07.04.2019).

REFERENCES

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-vr> (дата звернення : 14.06.2019).
2. Maklakov V.V. *Konstitucionnoe pravo zarubezhnyh stran. Obshhaja chast'*. М. : Volters Kluver, 2006. 896 s.
3. Pavlenko R.M. *Parlaments'ka vidpovidal'nist' urjadu: svitovij ta ukraïns'kij dosvid*. К. : КМ Академія, 2002. 253 s.
4. Soroka S. *Parlaments'ka vidpovidal'nist' urjadu jak forma vzaemodii gilok vladi*. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_02\(9\)/11ssvvgv.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_02(9)/11ssvvgv.pdf) (дата звернення : 14.06.2019).
5. Lihachov N.S. *Parlaments'ki proceduri u sferi formuvannja i dijal'nosti urjadu v Ukraïni ta derzhavah-chlenah Evropejs'kogo Sojuzu : dis. kand. jurid. nauk. K., Kiïv. nac. un-t im. Tarasa Shevchenka*. 2018. 215 s.
6. Конституція Греції : від 11 червня 1975 р. URL : <http://worldconstitutions.ru/?p=153&page=2> (дата звернення : 15.06.2019).
7. Конституція Республіки Хорватія : від 22 грудня 1990 р. URL : <https://worldconstitutions.ru/?p=107> (дата звернення : 15.06.2019).
8. Конституція Латвії Республіки : від 02 листопада 2010 р. URL : <https://www.cvk.lv/pub/public/29171.html> (дата звернення : 15.06.2019).
9. Конституція Польської Республіки : від 2 квітня 1997 р. URL : <http://blog.vladey.com.ua/konstituciya-polsko%D1%97-respubliki-ukra%D1%97-nskoyu-movoyu> (дата звернення : 15.06.2019).
10. Конституція Республіки Словенія від 23.12.1991 р. URL : <http://worldconstitutions.ru/?p=109> (дата звернення : 15.06.2019).
11. Конституція Фінляндії : від 11 червня 1999 р. URL : <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/ru19990731.pdf> (дата звернення : 15.06.2019).
12. Наливайко Л.Р., Пізню І.В. Процедура імпичменту: проблемні питання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 17–21.
13. Шевчук А.З. Підстави імпичменту: конституційно-правові норми та практика їх реалізації. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 618. С. 47–51.
14. Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шаповал. К. : Москаленко О.М., 2018. 56 с.
15. Конституція Бельгії : від 17.02.1994 р. URL : <https://worldconstitutions.ru/?p=157> (дата звернення : 15.06.2019).
16. Конституція Королівства Нідерландів : від 17 лютого 1983 р. URL : http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/nethrld/holand-r.htm (дата звернення : 15.06.2019).
17. Конституція Іспанії від 07.12.1978. URL : <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Spain&language=r> (дата звернення : 16.06.2019).
18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення: 07.04.2019).